

FUNDACJA RODZINNA:

NOWY INSTRUMENT UŁATWIAJĄCY
SUKCESJĘ POLSKICH FIRM RODZINNYCH

Spis treści

I.	Wprowadzenie.....	3
II.	Istota fundacji rodzinnych	3
III.	Kluczowe kwestie prawne	4
	A. Status prawny fundacji rodzinnej	4
	B. Założyciel fundacji rodzinnej	4
	C. Beneficjenci fundacji rodzinnej	5
	D. Utworzenie fundacji rodzinnej	6
	E. Majątek fundacji rodzinnej.....	7
	F. Fundacja rodzinna a prawo do zachowku	7
	G. Działalność fundacji rodzinnej	8
	H. Organy fundacji rodzinnej	8
	I. Rozwiązanie fundacji rodzinnej	11
IV.	Kluczowe kwestie podatkowe	12
	A. Opodatkowanie założenia fundacji rodzinnej	12
	B. Opodatkowanie działalności fundacji rodzinnej.....	12
	C. Opodatkowanie transferów do beneficjentów	12
	D. Opodatkowanie likwidacji fundacji rodzinnej	13
V.	Podsumowanie kluczowych kwestii prawnych i podatkowych dot. fundacji rodzinnej	13
VI.	Czy warto założyć fundację rodzinną?.....	14

I. WPROWADZENIE

Fundacje rodzinne to instytucje prawne znane w wielu europejskich jurysdykcjach, szczególnie w krajach niemieckojęzycznych (Liechtensteinie, Szwajcarii i Austrii). Pozwalają one na ukształtowanie przez twórcę biznesu rodzinnego, czyli tzw. fundatora, zasad zarządzania firmami rodzinnymi i czerpania korzyści z dochodów firm rodzinnych przez kolejne pokolenia tzw. beneficjentów.

Ze względu na brak podobnych rozwiązań w polskim systemie prawnym, polscy przedsiębiorcy planujący sukcesję międzypokoleniową, dotychczas byli zmuszeni korzystać z zagranicznych fundacji rodzinnych. Zmieni się to już wkrótce, ponieważ po kilku latach prac legislacyjnych Sejm uchwalił ustawę regulującą organizację i funkcjonowanie fundacji rodzinnych w Polsce¹.

Ustawa z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej („Ustawa” lub „u.o.f.r.”) ma wejść w życie 3 miesiące od dnia jej ogłoszenia, czyli 22 maja 2023 r. Oznacza to, że pierwsze fundacje rodzinne w Polsce mogą zacząć powstawać w połowie bieżącego roku. Już dziś warto zatem rozważyć planowanie sukcesji w tej formie i zapoznać się z podstawowymi założeniami zaproponowanych przez ustawodawcę rozwiązań.

II. ISTOTA FUNDACJI RODZINNYCH

Fundacja rodzinna, w kształcie przedstawionym w Ustawie, ma być podmiotem odpowiedzialnym za zarządzanie majątkiem firmy rodzinnej i stanowiącym zabezpieczenie majątkowe grupy osób wskazanej przez fundatora. Podstawowym zadaniem fundacji, jak wskazuje Ustawa, ma być ochrona posiadanego majątku przed utratą czy zmniejszeniem wartości.

Istota fundacji rodzinnej sprowadza się do tego, że fundator, będący zazwyczaj założycielem rodzinnego biznesu, wnosi do fundacji rodzinnej określony majątek (np. udziały w firmie rodzinnej). Z kolei beneficjenci, czyli osoby wyznaczone przez fundatora, zostają uprawnieni do czerpania korzyści z tego majątku na zasadach określonych przez fundatora w statucie.

Fundacja rodzinna stanowi zatem alternatywę dla klasycznej sukcesji polegającej na przekazywaniu własności na rzecz konkretnych osób. Fundacje rodzinne mają pozwolić na przeprowadzenie sukcesji

¹ Pomysł uregulowania w polskim prawie możliwości tworzenia fundacji rodzinnej pojawił się ok. 6 lat temu. Formalny proces legislacyjny rozpoczął się jednak nieco później, bo jesienią 2019 r., kiedy to Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (dziś Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii) przygotowało i przesłało do konsultacji tzw. Zieloną Księgę Fundacji Rodzinnej. Na kolejny krok w procesie legislacji musieliśmy czekać aż do 22 marca 2021 r. Wtedy opublikowano pierwszy projekt ustawy o fundacji rodzinnej, który następnie został poddany konsultacjom publicznym i uzgodnieniom międzyresortowym. W wyniku analizy uwag zgłoszonych przez resorty i uczestników konsultacji publicznych pierwotny kształt zaproponowanych rozwiązań uległ wielu istotnym zmianom, które ostatecznie znalazły swoje odzwierciedlenie w projekcie ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. Projekt ten niemalże jednogłośnie został przyjęty przez Sejm, a następnie – po przyjęciu poprawek Senatu – podpisany przez prezydenta. Obecnie czekamy na jego wejście w życie, co ma nastąpić 3 miesiące od dnia ogłoszenia, a więc 22 maja 2023 r.

biznesu bez konieczności upłynniania majątku spadkodawcy przez spadkobierców w celu spłaty wzajemnych rozliczeń spadkowych.

III. KLUCZOWE KWESTIE PRAWNE

A. Status prawny fundacji rodzinnej

Zgodnie z Ustawą, fundacja rodzinna będzie nabywać osobowość prawną z momentem wpisu do rejestru fundacji rodzinnych (art. 4 ust. 1 u.o.f.r.). Będzie to rejestr fundacji rodzinnych prowadzony w Sądzie Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim (art. 4 ust. 2 u.o.f.r.). Opłata za zgłoszenie fundacji rodzinnej do rejestru wynosi 500 zł, a opłata za wniosek o zmianę wpisu wynosi 250 zł.

Posiadanie osobowości prawnej powoduje, że fundacja rodzinna będzie – podobnie jak spółki kapitałowe – niezależna od fundatora i beneficjentów. Jednak fundacja ma jedną zasadniczą różnicę w stosunku do spółek kapitałowych, jest bezudziałowa. Nie ma bowiem w fundacji wspólników, czy też posiadaczy akcji lub innych instrumentów.

Założenie fundacji rodzinnej nie może jednak służyć przeniesieniu majątku celem udaremnienia zaspokojenia wierzycieli fundatora. Dlatego też, fundacja rodzinna będzie odpowiadać solidarnie z fundatorem za jego zobowiązania powstałe przed jej ustanowieniem (art. 8 ust. 1 u.o.f.r.).

Natomiast w przypadku zobowiązań powstałych po ustanowieniu fundacji, a także zobowiązań jej beneficjentów, co do zasady mamy do czynienia z oddzieleniem majątku fundacji od majątku fundatora oraz beneficjentów. Wyjątkiem od tej zasady będą zobowiązania alimentacyjne powstałe po ustanowieniu fundacji rodzinnej, za które fundacja ponosi odpowiedzialność subsydiarną (art. 8 ust. 2 u.o.f.r.).

Nazwa fundacji rodzinnej może być dowolna (o ile nie wprowadza w błąd ani nie narusza praw osób trzecich) i powinna zawierać oznaczenie „Fundacja Rodzinna” (art. u.o.f.r.). Dopuszczalne będzie korzystanie ze skrótu F.R.

B. Założyciel fundacji rodzinnej

Założycielem („fundatorem”) fundacji rodzinnej będzie mogła być jedynie osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych lub kilka takich osób, które wspólnie będą posiadać status fundatora (fundacja rodzinna tworzona w testamencie będzie mogła mieć tylko jednego fundatora) (art. 11 i 12 u.o.f.r.).

Fundacji rodzinnej nie może więc założyć ani osoba prawna ani jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Ograniczenie kręgu osób mogących być fundatorami wynika z roli, jaką ma pełnić fundacja, tj. zarządzania majątkiem oraz realizowania wybranych celów prywatnych.

Status fundatora będzie niezbywalny (art. 13 u.o.f.r.). Rola i wpływ fundatora na fundację rodzinną będą zależne od indywidualnych decyzji fundatora i jego woli. W przypadku większej liczby fundatorów, prawa i obowiązki fundatora będą wykonywane wspólnie zgodnie z zasadami przewidzianymi dla współwłasności rzeczy. W statucie będzie jednak można zastrzec inny sposób wykonywania praw i obowiązków, np. powierzając ich wykonywanie jednemu z fundatorów albo niektórym fundatorom (art. 14 u.o.f.r.).

C. Beneficjenci fundacji rodzinnej

Beneficjentami fundacji rodzinnej będą mogły być przede wszystkim osoby fizyczne, ale także organizacje pozarządowe prowadzące działalność pożytku publicznego, w tym fundacje charytatywne. Beneficjentem będzie mógł też zostać fundator (art. 30 u.o.f.r.), co stanowi sposób na zabezpieczenie przyszłości spadkodawcy oraz stopniowe przekazywanie władzy oraz majątku młodszemu pokoleniu.

Oprócz ogólnego wskazania w statucie, informacje na temat beneficjentów podawane będą na liście beneficjentów, która powinna zawierać takie informacje jak m.in.: imię i nazwisko lub nazwa beneficjenta; numer identyfikacji podatkowej (a gdy takiego nie ma to numer i serię dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz imiona rodziców); adres zamieszkania lub adres do doręczeń; oraz inne niezbędne dane do spełnienia świadczenia (art. 32 u.o.f.r.).

Fundacja rodzinna będzie miała obowiązek spełniać świadczenia na rzecz beneficjenta, tj. przenosić na niego składniki majątkowe, w tym środki pieniężne, rzeczy lub prawa, albo oddać je beneficjentowi do korzystania zgodnie ze statutem oraz informacjami zawartymi w liście beneficjentów (art. 2 u.o.f.r.). Świadczenia te mogą w szczególności polegać na finansowaniu edukacji, udzielaniu pomocy finansowej w uzasadnionych przypadkach (np. koszty leczenia), udzielaniu pożyczek, spłacaniu zobowiązań lub świadczeniu usług za pośrednictwem tzw. „family office”.

Sposób określenia beneficjenta i zakres przysługujących mu świadczeń będzie wynikać ze statutu tworzonego przez fundatora. Określenie świadczeń przysługujących beneficjentowi będzie zatem wyłączną i swobodną decyzją fundatora, który będzie mógł dokonać zmian w zakresie beneficjentów i przysługujących im świadczeń w zasadzie bez ograniczeń. Świadczenie od fundacji rodzinnej będzie mogło być także przyznane pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu (art. 34 u.o.f.r.).

Oprócz uzyskania świadczenia przyznanego przez fundatora, beneficjentowi będzie przysługiwało prawo wglądu do jej dokumentów oraz uzyskania informacji o jej działalności (art. 42 ust. 1 u.o.f.r.). Zarząd będzie mógł jednak odmówić beneficjentowi przedstawienia wyjaśnień, w tym dotyczących realizacji obowiązków zarządu, lub wglądu do dokumentów, jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że prawo to zostanie wykorzystane przez beneficjenta w celach sprzecznych z interesem i celem fundacji rodzinnej (art. 42 ust. 2 u.o.f.r.).

Prawa i obowiązki beneficjenta będą niezbywalne (art. 39 ust. 1 u.o.f.r.) Nie dotyczy to wierzytelności beneficjenta. Zrzeczenie się uprawnień, wymaga jednak zachowania formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym. Niezachowanie tej formy będzie skutkowało nieważnością czynności. Zrzeczenie się

wszystkich uprawnień przez beneficjenta jest równoznaczne ze zrzeczeniem się statusu beneficjenta (art. 39 ust. 2 u.o.f.r.).

D. Tworzenie fundacji rodzinnej

Fundacja rodzinna będzie mogła być ustanawiana na czas określony albo na czas nieokreślony.

Dla utworzenia fundacji rodzinnej konieczne będzie podjęcie następujących czynności:

1. Sporządzenie przez notariusza aktu założycielskiego albo testamentu, obejmującego oświadczenie o utworzeniu fundacji rodzinnej;
2. Ustalenie statutu, w którym uregulowane zostaną najważniejsze kwestie dotyczące funkcjonowania fundacji, i sporządzenie go w formie aktu notarialnego;
3. Sporządzenie spisu mienia (majątku) tworzącego fundusz założycielski;
4. Ustanowienie organów fundacji wymaganych przez ustawę lub statut;
5. Wniesienie funduszu założycielskiego o wartości wynoszącej co najmniej 100 000 zł (wniesienie funduszu założycielskiego powinno nastąpić przed wpisaniem do rejestru fundacji rodzinnych w przypadku ustanowienia fundacji rodzinnej w akcie założycielskim albo w terminie dwóch lat od wpisania fundacji rodzinnej do rejestru fundacji rodzinnych w przypadku ustanowienia fundacji rodzinnej w testamencie); oraz
6. Wpisanie fundacji do rejestru fundacji rodzinnych.

Z chwilą sporządzenia aktu założycielskiego albo ogłoszenia testamentu (urzędowa procedura po śmierci spadkodawcy mająca m.in. na celu potwierdzenie faktu istnienia testamentu) powstanie fundacja rodzinna w organizacji (art. 23 u.o.f.r.). Natomiast z chwilą wpisu do rejestru fundacji rodzinnych, fundacja rodzinna w organizacji nabędzie osobowość prawną i stanie się podmiotem praw i obowiązków (art. 24 u.o.f.r.).

Niepodjęcie czynności niezbędnych do rejestracji fundacji rodzinnej w organizacji lub brak możliwości jej rejestracji w terminie sześciu miesięcy od dnia sporządzenia aktu założycielskiego albo ogłoszenia testamentu, będzie skutkowało jej rozwiązaniem (art. 85 u.o.f.r.).

Jeżeli więc utworzenie fundacji rodzinnej nie zostanie zgłoszone do sądu rejestrowego w terminie sześciu miesięcy od dnia sporządzenia aktu założycielskiego albo ogłoszenia testamentu, albo jeżeli postanowienie sądu odmawiające zarejestrowania stało się prawomocne, fundacja rodzinna w organizacji, z mocy prawa ulegnie rozwiązaniu.

E. Majątek fundacji rodzinnej

Majątek fundacji rodzinnej będzie stanowić mienie w rozumieniu Kodeksu cywilnego. W skład majątku fundacji rodzinnej będą mogły wchodzić różnego rodzaju aktywa (a wśród nich rzeczy i prawa majątkowe), w szczególności udziały i akcje spółek kapitałowych, a także nieruchomości, dzieła sztuki czy środki pieniężne. Fundacji rodzinnej nie będzie wolno zwracać fundatorowi mienia wniesionego na pokrycie funduszu założycielskiego, za wyjątkiem przypadków określonych w Ustawie.

Wyposażenie fundacji rodzinnej w początkowe aktywa w postaci funduszu założycielskiego (o wartości co najmniej 100 000 zł – art. 17 u.o.f.r.) będzie zadaniem fundatora. Ponadto, majątek fundacji będzie mógł być zasilany darowiznami (dokonywanymi zarówno przez fundatora, jak i osoby trzecie – art. 28 ust. 2 u.o.f.r.), a także dochodami osiąganymi przez fundację w trakcie jej funkcjonowania z dywidend i zysków wypłacanych przez spółki zależne fundacji rodzinnej oraz z działalności gospodarczej prowadzonej przez fundację rodziną w ściśle określonych obszarach (np. w zakresie obrotu posiadanym mieniem, najmu nieruchomości, udzielania pożyczek, prowadzenia gospodarstwa rolnego).

Ustawa przewiduje, że jeżeli wynikająca z zatwierdzonego sprawozdania finansowego za dany rok obrotowy wartość aktywów fundacji rodzinnej jest niższa niż wartość jej zobowiązań, zysk za ten rok obrotowy przeznaczony jest na pokrycie przyszłych strat fundacji rodzinnej (art. 18 u.o.f.r.). Rozwiązanie to ma na celu chronić płynność finansową fundacji rodzinnej.

Aktywa fundacji rodzinnej powinny znaleźć odzwierciedlenie w spisie mienia, sporządzonym przez fundatora (art. 27 ust. 1 u.o.f.r.). W spisie mienia zamieszcza się wszystkie rzeczy i prawa majątkowe wniesione przez fundatora albo inne osoby, ze wskazaniem osoby wnoszącej to mienie oraz z określeniem rodzaju i wartości każdego z wniesionych składników, w wysokości określonej według stanu i cen z chwili ich wniesienia oraz ich wartości podatkowej.

Spis mienia w razie potrzeby aktualizuje zarząd i jednocześnie odpowiada za aktualność tego spisu (art. 27 ust. 3 u.o.f.r.). Dla celów PIT w spisie mienia określa się proporcję wartości mienia wniesionego do fundacji rodzinnej przez każdego z fundatorów lub przez fundację rodzinną (każdorazowo w przypadku wniesienia mienia) (art. 27 ust. 4 u.o.f.r.). Mienie wniesione do fundacji rodzinnej w drodze darowizny albo spadku przez fundatora lub jego małżonka, zstępnych, wstępnych lub rodzeństwo – uważa się za wniesione przez fundatora, natomiast mienie wniesione przez inne osoby – uważa się za wniesione przez fundację rodzinną (art. 28 ust. 2 u.o.f.r.)

F. Fundacja rodzinna a prawo do zachowku

Ustawa nowelizuje przepisy prawa spadkowego dotyczące zachowku (tj. uprawnienia bliskich krewnych spadkodawcy do żądania zapłaty określonej kwoty od osób, które nabyły prawa do spadku), wprowadzając m.in. zasadę, zgodnie z którą mienie przekazane lub darowane przez fundatora do fundacji będzie zaliczane do podstawy obliczenia zachowku (za wyjątkiem darowizn przekazanych fundacji rodzinnej więcej niż 10 lat

przed otwarciem spadku). W skrócie oznacza to, że aktywa wniesione przez fundatora do fundacji rodzinnej podlegają roszczeniom zachowkowym, ale tylko przez 10 lat. Po tym okresie spadkobiercy (i/lub ich zstępni) nie będą już mieli prawa do zachowku.

Kolejne zmiany dotyczą rozłożenia zachowku na raty, odroczenia terminu płatności oraz obniżenia jego wysokość. Ustawa wprowadza także możliwość zrzeczenia się prawa do zachowku przez uprawnionych. Dzięki takiemu rozwiązaniu, przyszły spadkodawca (fundator fundacji rodzinnej) będzie mógł jeszcze za życia zawrzeć z najbliższą rodziną (dziećmi, małżonkiem czy rodzicami) umowy o zrzeczeniu się zachowku, przez co fundacja rodzinna nie będzie narażona na roszczenia o zachówek, które mogłyby negatywnie wpłynąć na płynność i integralność majątku fundacji. Ponadto, zrzeczenie się prawa do zachowku przez jednego z członków najbliższej rodziny przyszłego spadkodawcy nie spowoduje proporcjonalnego zwiększania się zachowków pozostałych uprawnionych.

G. Działalność fundacji rodzinnej

Fundacja rodzinna będzie mogła prowadzić działalność gospodarczą, ale tylko w bardzo ograniczonym, a zarazem mało ryzykownym, zakresie, pozwalającym na pomnażanie majątku fundacji.

Katalog czynności, które fundacja może wykonywać ma charakter zamknięty i obejmuje on taką działalność jak: zbywanie mienia, jeśli nie nabywa się ich tylko w celu dalszej odsprzedaży; najem, dzierżawę lub udostępnianie mienia do korzystania na innej podstawie; przystępowanie lub uczestnictwo w spółkach handlowych i funduszach inwestycyjnych, spółdzielniach itp.; nabywanie i zbywanie papierów wartościowych, instrumentów pochodnych i praw o podobnym charakterze; udzielanie pożyczek (spółkom kapitałowym lub osobowym, w których fundacja posiada udziały, akcje bądź jest współnikiem), lub beneficjentom; obrót zagranicznymi środkami płatniczymi; produkcję przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych; oraz prowadzenie gospodarstwa leśnego (art. 5 u.o.f.r.).

Fundację rodzinną można więc porównać do „pasywnego quasi funduszu inwestycyjnego”, a nie podmiotu przeznaczonego do prowadzenia działalności gospodarczej.

H. Organy fundacji rodzinnej

Fundacja rodzinna, podobnie jak spółki prawa handlowego, będzie działać przez swoje organy. W fundacji rodzinnej przewidziano funkcjonowanie trzech organów: zarządu, rady nadzorczej oraz zgromadzenia beneficjentów (art. 43 u.o.f.r.). Podział taki ma przede wszystkim zapewnić sprawne zarządzanie fundacją rodzinną i wybór następców w przypadku wygaśnięcia mandatu członka danego organu fundacji rodzinnej.

Zarząd

Zarząd prowadzi sprawy fundacji rodzinnej i reprezentuje ją na zewnątrz (art. 54 u.o.f.r.). To na tym organie ciąży zatem odpowiedzialność za faktyczną realizację celów, dla których fundacja rodzinna została utworzona. Jest on więc głównym pośrednikiem między fundacją rodzinną a beneficjentami, informującym i wykonującym ich uprawnienia w oparciu o utworzoną listę beneficjentów. Będzie wykonywał także zadania związane z ochroną tajemnicy fundacji, w tym danych osobowych jej beneficjentów.

Do podjęcia uchwały przez zarząd wymagane jest uczestnictwo przynajmniej połowy członków (art. 50 ust. 2 u.o.f.r.). Warunek ten zostanie więc spełniony również w przypadku, gdy część głosów zostanie oddana pisemnie albo przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. Statut może jednak przewidywać surowsze wymagania dotyczące quorum zarządu.

Uchwały zarządu zapadają bezwzględną większością głosów, a każdemu członkowi przysługuje jeden głos. (art. 50 ust. 4 u.o.f.r. oraz art. 51 u.o.f.r.). Jednakże w statucie można przyznać danemu członkowi zarządu fundacji rodzinnej uprzywilejowanie dotyczące prawa głosu.

Zarząd może być jedno- albo wieloosobowy (art. 56 u.o.f.r.). Do pełnienia funkcji członka zarządu może być powołana osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych (art. 57 ust. 1 u.o.f.r.). Członkiem zarządu może być więc także beneficjent, co wydaje się rozwiązaniem korzystnym z tego względu, że to właśnie najbliższe grono fundatora będzie miało, co do zasady, najlepszą wiedzę na temat tego majątku i wartości, jakimi należy się kierować przy jego zarządzaniu.

Członka zarządu powołuje się na trzyletnią kadencję (z możliwością reelekcji), chyba że statut stanowi inaczej (art. 61 ust. 1 i 2 u.o.f.r.). Powołania i odwołania członka zarządu fundacji rodzinnej dokonuje fundator, a po śmierci fundatora rada nadzorcza, jeżeli została ustanowiona. W przypadku śmierci fundatora i braku rady nadzorczej, powołania i odwołania członka zarządu dokonuje zgromadzenie beneficjentów (art. 61 ust. 3 u.o.f.r.)

Mandat członka zarządu wygasa z chwilą: upływu kadencji, na jaką został powołany, odwołania (co może nastąpić w każdym czasie), śmierci lub rezygnacji z pełnienia funkcji (art. 61 ust. 5 u.o.f.r.)

Członkowie zarządu fundacji rodzinnej mogą pełnić swoje funkcje za wynagrodzeniem. Jeżeli nie umówiono się w sprawie wysokości wynagrodzenia, członkowie zarządu pełnią funkcję bez wynagrodzenia (art. 62 ust. 1 u.o.f.r.)

Rada nadzorcza

Fundator w statucie może powołać radę nadzorczą. W przypadku gdy liczba beneficjentów przekracza 25 osób, ustanowienie rady nadzorczej jest obowiązkowe (art. 64 ust. 2 u.o.f.r.). Rada nadzorcza pełni funkcje nadzorcze w stosunku do zarządu poprzez kontrolę przestrzegania prawa i postanowień zawartych w statucie (art. 65 u.o.f.r.).

Podobnie jak w przypadku zarządu, do podjęcia uchwały przez radę nadzorczą wymagane jest uczestnictwo przynajmniej połowy członków (art. 50 ust. 2 u.o.f.r.). Uchwały rady nadzorczej zapadają bezwzględną większością głosów (art. 50 ust. i 4 u.o.f.r.). Statut może jednak przewidywać surowsze wymagania

dotyczące kworum rady nadzorczej oraz przyznać danemu członkowi rady fundacji rodzinnej uprzywilejowanie dotyczące prawa głosu.

Rada nadzorcza może być jedno- albo wieloosobowa (art. 66 u.o.f.r.). Do pełnienia funkcji członka rady nadzorczej może być powołana osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych (art. 67 w zw. z art. 57 ust. 1 u.o.f.r.). Członkiem rady nadzorczej może być więc także beneficjent.

Członka rady nadzorczej powołuje się na pięcioletnią kadencję (z możliwością reelekcji), chyba że statut stanowi inaczej (art. 68 ust. 1 i 2 u.o.f.r.). O ile statut nie stanowi inaczej, powołania i odwołania członków rady nadzorczej dokonuje fundator, a po śmierci fundatora – zgromadzenie beneficjentów. W przypadku gdy fundacja rodzinna jest ustanawiana w testamencie, fundator może określić w nim osobę albo osoby, które zostaną powołane do pełnienia funkcji członka albo członków pierwszej rady nadzorczej (art. 68 ust. 4 u.o.f.r.)

Mandat członka rady nadzorczej wygasa z chwilą: upływu kadencji, na jaką został powołany, odwołania (co może nastąpić w każdym czasie), śmierci lub rezygnacji z pełnienia funkcji (art. 67 w zw. z art. 61 ust. 5 u.o.f.r.).

Członkowie rady nadzorczej fundacji rodzinnej mogą pełnić swoje funkcje za wynagrodzeniem. Jeżeli nie umówiono się w sprawie wysokości wynagrodzenia, członkowie zarządu pełnią funkcję bez wynagrodzenia (art. 67 w zw. z art. 62 ust. 1 u.o.f.r.).

Co ważne, nie można pełnić jednocześnie funkcji członka zarządu i funkcji członka rady nadzorczej (art. 69 u.o.f.r.).

Zgromadzenie beneficjentów

Zgromadzenie beneficjentów fundacji rodzinnej tworzą beneficjenci, którym w statucie przyznano uprawnienie do uczestniczenia w nim (art. 70 ust. 1 i 2 u.o.f.r.).

Zgromadzenie beneficjentów jest organem fundacji rodzinnej, który działa w przypadku wystąpienia okoliczności faktycznych wymagających podjęcia decyzji przez beneficjentów. Jego zadaniem jest podejmowanie uchwał w konkretnych, ściśle określonych w ustawie bądź statucie sprawach, mających głównie zagwarantować ciągłość działalności fundacji rodzinnej. Do tych spraw należy w szczególności: rozpatrywanie i zatwierdzenie sprawozdań finansowych fundacji; udzielenie absolutorium członkom organów fundacji rodzinnej z wykonania przez nich obowiązków; podział lub pokrycie wyniku finansowego; wybór firmy audytorskiej, w przypadku, gdy sprawozdanie finansowe fundacji podlega badaniu oraz inne sprawy wymienione w ustawie lub statucie, np. powołanie lub odwołanie członków zarządu lub rady nadzorczej (art. 72 u.o.f.r.).

W przypadku zgromadzenia beneficjentów, w przeciwieństwie do pozostałych organów fundacji rodzinnej, nie jest konieczne zachowanie kworum. Jeżeli statut nie stanowi inaczej, zgromadzenie beneficjentów jest ważne bez względu na liczbę reprezentowanych na nim głosów (art. 73 ust. 1 u.o.f.r.). Jednakże w przypadku

uchwał o powołaniu lub odwołaniu członków zarządu lub rady nadzorczej, konieczne jest uczestnictwo w posiedzeniu, jeżeli w posiedzeniu uczestniczyła co najmniej połowa jego członków (art. 73 ust. 2 u.o.f.r.).

I. Rozwiązanie fundacji rodzinnej

Ustawa stanowi, że rozwiązanie fundacji rodzinnej następuje po przeprowadzeniu likwidacji, z chwilą wykreślenia fundacji rodzinnej z rejestru fundacji rodzinnych (art. 90 u.o.f.r.). Do okoliczności uzasadniających rozwiązanie fundacji należą:

- (i) okoliczności wskazane w statucie, w szczególności sytuacja, gdy upłynął okres, na jaki fundacja rodzinna została powołana, zrealizowany został cel fundacji rodzinnej, brak jest możliwości dalszej realizacji celu fundacji rodzinnej lub jego realizacja wiąże się z nadmiernymi trudnościami, a usunięcie przeszkód nie może nastąpić bez konieczności poniesienia niewspółmiernie wysokich kosztów;
- (ii) sytuacja, w której fundacja jest zarządzana w sposób oczywiście sprzeczny z jej celem lub interesami beneficjentów;
- (iii) sytuacja, w której z ważnych powodów kontynuowanie działalności fundacji rodzinnej jest niecelowe;
- (iv) zakończone zostało postępowanie upadłościowe fundacji rodzinnej prowadzącej działalność gospodarczą; a także gdy
- (v) sąd rejonowy wszczyna z urzędu postępowanie o rozwiązanie fundacji rodzinnej w sytuacjach określonych w ustawie (art. 87 u.o.f.r.).

Fundacja rodzinna będzie mogła zostać rozwiązana także bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, ale tylko w ściśle określonych w Ustawie przypadkach, a w szczególności w sytuacji, gdy sąd rejestrowy stwierdzi, że fundacja rodzinna nie posiada zbywalnego majątku i faktycznie nie prowadzi działalności, albo że w terminie dwóch lat od wpisania do rejestru nie został wniesiony fundusz założycielski – w przypadku fundacji rodzinnej ustanowionej w testamencie (art. 105 u.o.f.r.).

Jeżeli fundacja rodzinna jest rozwiązywana za życia fundatora, fundator jest wyłącznie uprawnionym do otrzymania mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej, chyba że statut stanowi inaczej, w szczególności określa beneficjentów uprawnionych do mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej (art. 103 ust. 1 u.o.f.r.). W przypadku śmierci fundatora i braku beneficjenta uprawnionego do otrzymania mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej, mienie to przypada spadkobiercom fundatora (art. 103 ust. 4 u.o.f.r.)

IV. KLUCZOWE KWESTIE PODATKOWE

A. Opodatkowanie założenia fundacji rodzinnej

Założenie fundacji rodzinnej oraz przekazanie jej majątku przez fundatora (założyciela) jest wolne od opodatkowania. W przypadku podatku CIT, przepisy Ustawy wprost wskazują, że fundacja korzysta ze zwolnienia podmiotowego, z związku z czym otrzymany majątek nie będzie powodował powstania zobowiązania podatkowego. W przypadku podatku PIT, przepisy Ustawy nie przewidują analogicznego zwolnienia, ale również nie zawierają regulacji, które łączyłyby wyposażenie fundacji w majątek oraz uzyskanie uprawnień z tego wynikających z zaistnieniem zdarzenia opodatkowanego.

B. Opodatkowanie działalności fundacji rodzinnej

Prowadząc działalność gospodarczą objętą zakresem Ustawy (i osiągając z tego tytułu dochody), fundacja rodzinna korzysta ze zwolnienia od podatku CIT. Oznacza to, że fundacja nie zapłaci podatku dochodowego np. od otrzymanych dywidend i innych zysków kapitałowych otrzymywanych od spółek, których będzie udziałowcem, czy też ze zbycia udziałów (akcji) bądź ich umorzenia.

Wyjątkiem będzie tzw. podatek minimalny od dochodów z budynków (gdy podmiot jest właścicielem budynków o wartości ponad 10 mln zł). W tym podatku obowiązuje jednak zasada, że jest on neutralny, jeśli podatnik płaci podatek CIT. Jeżeli więc fundacja będzie wypłacała świadczenia na rzecz beneficjentów (opodatkowane, o czym mowa poniżej, podatkiem CIT na poziomie 15%), to od podatku CIT należnego od tych świadczeń będzie mogła odliczyć zapłacony uprzednio minimalny podatek od budynków.

Inaczej sytuacja wygląda w przypadku działalności gospodarczej wykraczającej poza dopuszczalny zakres – dochody z takiej działalności podlegają opodatkowaniu podatkiem CIT według stawki 25%.

C. Opodatkowanie transferów do beneficjentów

Na etapie wypłaty świadczeń na rzecz beneficjentów (ewentualnie przy rozwiązaniu fundacji), fundacja rodzinna będzie zobowiązana zapłacić podatek CIT na poziomie 15%.

Beneficjenci należący do najbliższej rodziny fundatora (czyli do tzw. grupy zerowej w rozumieniu ustawy o podatku od spadków i darowizn, a więc m.in. rodzice, dzieci, rodzeństwo i małżonkowie) oraz sam fundator korzystają ze zwolnienia opodatkowania PIT z tytułu świadczeń otrzymanych od fundacji rodzinnej. Ci beneficjenci nie zapłacą także podatku od spadków i darowizn. Inne osoby będące beneficjentami, w tym m.in. dzieci i dalsi zstępni rodzeństwa fundatora, zobowiązane będą do zapłaty 15% podatku PIT.

W sytuacji, gdy beneficjentami będą osoby niespokrewnione z fundatorem, dojdzie do tzw. podwójnego opodatkowania – CIT-em w wysokości 15% od fundacji oraz PIT-em w wysokości także 15% od beneficjenta.

**FUNDACJA RODZINNA: NOWY INSTRUMENT
UŁATWIAJĄCY SUKCESJĘ POLSKICH FIRM RODZINNYCH**

Warto w tym miejscu dodać, że uzyskanie statusu fundatora lub beneficjenta polskiej fundacji rodzinnej wyklucza skorzystanie z tzw. estońskiego CIT przez spółkę, w której te osoby są udziałowcami.

Odpowiednio również objęcie udziałów lub akcji w spółce przez samą fundację będzie skutkowało dla tej spółki utratą możliwości opodatkowania estońskim CIT.

D. Opodatkowanie likwidacji fundacji rodzinnej

W przypadku przekazaniu mienia wskutek likwidacji fundacji obowiązują takie same stawki jak przy opodatkowaniu transferów do beneficjentów.

V. PODSUMOWANIE KLUCZOWYCH KWESTII PRAWNYCH I PODATKOWYCH DOT. FUNDACJI RODZINNEJ

Forma prawna	Fundacja będzie mieć osobowość prawną.
Czas trwania	Fundacja może być powołana na czas określony lub nieokreślony.
Nazwa	Nazwa fundacji rodzinnej może być obrana dowolnie i powinna zawierać dodatkowe oznaczenie „Fundacja Rodzinna”.
Rejestr fundacji	Fundacje będą podlegały wpisowi do rejestru fundacji rodzinnych. Wpis będzie konstytutywny.
Fundusz założycielski	Fundacja musi być zasilona funduszem założycielskim w wysokości co najmniej 100 000 zł.
Fundator	Fundator (założyciel fundacji) musi być osobą fizyczną (nie musi być obywatelem polskim). Fundacja może zostać założona przez więcej niż jednego założyciela (np. wspólna fundacja dla dwóch członków rodziny lub dla dwóch wspólników spółki).
Beneficjenci	Beneficjentami będą mogły być przede wszystkim osoby fizyczne, ale także organizacje pozarządowe prowadzące działalność pożytku publicznego.
Prawa majątkowe	Fundacja nie będzie emitować praw udziałowych. Majątek wniesiony do fundacji stanowi jej własność, założyciel może korzystać z majątku fundacji jako jej beneficjent.
Odpowiedzialność	Fundacja odpowiada całym swoim majątkiem za swoje zobowiązania oraz za zobowiązania zachowkowe i alimentacyjne założyciela.
Prowadzenie działalności gospodarczej	Ograniczony zakres.

Organy	<p>Głównym organem zarządzającym fundacją jest zarząd, który może być jedno- lub wieloosobowy. Do zarządu może być powołany zarówno założyciel jak i inny członek rodziny, w tym beneficjent.</p> <p>Kluczowe decyzje dotyczące działalności fundacji podejmuje także zgromadzenie beneficjentów.</p> <p>Nadzór nad fundacją sprawuje rada nadzorcza, której powołanie jest fakultatywne o ile liczba beneficjentów nie przekracza 25 osób.</p>
Zachowek	Mienie przekazane lub darowane przez spadkodawcę fundacji rodzinnej będzie co do zasady zaliczane do podstawy obliczenia zachowku.
Sprawozdanie finansowe i audyt	<p>Fundacja sporządza roczne sprawozdanie finansowe.</p> <p>Brak obowiązku badania sprawozdania.</p>
Opodatkowanie założenia fundacji	Założenie fundacji rodzinnej oraz przekazanie jej majątku przez fundatora (założyciela) jest wolne od opodatkowania.
Opodatkowanie działalności gospodarczej fundacji	<p>Prowadzenie działalności gospodarczej wskazanej w Ustawie (oraz osiąganie z tego tytułu dochodów) jest wolne od opodatkowania. Wyjątkiem jest podatek minimalny od budynków (jeśli fundacja jest właścicielem budynków o wartości ponad 10 mln zł).</p> <p>W pozostałym zakresie, dochody z prowadzonej działalności podlegają opodatkowaniu podatkiem CIT według stawki 25%.</p>
Opodatkowanie transferów do beneficjentów	<p>W momencie przekazania świadczeń fundatorowi lub beneficjentom, fundacja rodzinna zobowiązana będzie do zapłaty podatku CIT w wysokości 15%.</p> <p>Fundator oraz beneficjenci należący do jego najbliższych (tzw. grupa zerowa) są zwolnieni z opodatkowania PIT z tytułu otrzymanych świadczeń. Inne osoby będące beneficjentami zobowiązane będą do zapłaty 15% podatku PIT.</p>
Opodatkowanie likwidacji fundacji	W przypadku likwidacji fundacji i przekazania jej mienia obowiązują takie same stawki jak przy opodatkowaniu transferów do beneficjentów.

VI. CZY WARTO ZAŁOŻYĆ FUNDACJĘ RODZINNĄ?

Założenie fundacji rodzinnej warto rozważyć w każdym przypadku, gdy potencjalny fundator posiada znaczący majątek i chciałby, aby stanowił on zaplecze ekonomiczne jego rodziny nie tylko za jego życia, ale również w kolejnych pokoleniach.

Do najważniejszych zalet fundacji rodzinnej należy m.in. to, że:

- fundacja rodzinna pozwala na realne zachowanie integralności majątku rodzinnego oraz zabezpieczenia go przed zmniejszeniem lub utratą wskutek działań podejmowanych przez kolejne

pokolenia (tym samym fundacja stanowi bezpieczniejszą alternatywę w porównaniu do klasycznej sukcesji), co ma szczególnie istotne znaczenie gdy następcy prawni fundatora mają odmienne zdania co do dalszego funkcjonowania firmy, jak i wtedy gdy nie posiadają wystarczającej wiedzy i doświadczenia do jej dalszego prowadzenia;

- fundator ma możliwość wycofania się z aktywnego prowadzenia biznesu, posiadając nadal bardzo duży wpływ na majątek rodzinny;
- zasady przyznawania świadczeń beneficjentom są elastyczne, co daje fundatorowi dużą swobodę decyzyjną w zakresie rozporządzenia majątkiem rodzinnym;
- wszelkie sprawy osobiste członków rodziny nie mają wpływu na los majątkowy fundacji rodzinnej;
- zarówno założenie fundacji i przekazanie majątku fundacji, jaki i pobieranie zysków z szerokiego katalogu działalności gospodarczej oraz transfery do beneficjentów należących do najbliższej rodziny fundatora, nie podlegają opodatkowaniu.

Powyższe zalety sprawiają, że podjęcie decyzji o założeniu fundacji rodzinnej godne jest poważnego rozważenia.

W razie pytań dotyczących tego alertu, prosimy o kontakt z jednym z wymienionych poniżej autorów lub z prawnikiem z kancelarii Drzewiecki, Tomaszek i Wspólnicy (DT), z którym Państwo zwykle się kontaktujecie:

Zbigniew Drzewiecki | Partner zarządzający
drzewiecki@dt.com.pl

dr Sabina Kubsik, LL.M. | Partner
kubsik@dt.com.pl

Krzysztof Woronowicz | Partner
woronowicz@dt.com.pl

Informacje zawarte w tym alercie nie powinny być traktowane jako opinia, czy porada prawna. W razie potrzeby przeprowadzenia dalszej analizy lub wyjaśnienia przedmiotu niniejszego alertu, prosimy o kontakt z jednym z wymienionych powyżej autorów lub z prawnikiem z kancelarii Drzewiecki, Tomaszek i Wspólnicy (DT), z którym Państwo zwykle się kontaktujecie.

Aktualne dane kontaktowe oraz inne informacje na temat kancelarii Drzewiecki, Tomaszek i Wspólnicy (DT) znajdą Państwo na: <https://dt.com.pl/>.